

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani
 Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Kranjskagata 61/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letna 60 Dtn za Innesmatvo 80 Dtn. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davček posebe. Polt. šek. rač. 11.197. Telefon 3118

Vpliv gospodarske krize na naše šolstvo in učiteljstvo.

III.

Ukinitve meščanskih šol in osnovnošolskih razredov.

Nobena panoga našega šolstva se ni po vojni tako naglo razvijala in doživela takega razmaha, kakor meščanskošolska. Saj pred prevratom nismo mogli niti govoriti o svojih meščanskih šolah. Zakaj tistih par meščanskih šol, ki so bile na našem teritoriju, prav za prav niso bile naše, ampak nam tuje po duhu in ustroju. Danes pa jih imamo s privatnimi vred že skoraj štirideset. In mnoge izmed njih so postavili in jih opremili njihovi okoliši z velikimi žrtvami, katerih bremena nosijo še danes in jih občutijo vsled gospodarske krize bolj, kakor kdajkoli.

Ni tu mesto, da bi razpravljali o pomenu meščanskih šol zlasti za tako zvani srednji sloj in njegovo izobrazbo. Njih ustanavljanje in številni razmah dovolj jasno kaže, da jih ljudstvo hoče imeti. Hoče jih pa zato, ker jih potrebuje. Življenjski boj za obstanek in napredek našega srednjega stanu je zahteval ustanovitev meščanskih šol, ne pa morda kakke kaprice in bahavost krajevnih činiteljev. Pravilno bi bilo, da imej vsak srez svojo meščansko šolo, ki bi naj po svojem ustroju ustrezala gospodarskim potrebam svojega okoliša.

Danes krožijo med nami najrazličnejše vesti o ukinitvi meščanskih šol. Navajajo se celo imena. Ravno ta imena pričajo, da bi ne bilo nobenega sitema pri ukinitvi meščanskih šol, če bi jih ukinitili tako, kakor krožijo govorice. Iz tega pa sledi, da so te vesti preuranjene in nimajo prave podlage. Saj si ne moremo misliti, da bi oblast postopala pri rešitvi tako važnega vprašanja brez tehtnega preudarka. Kjerkoli imajo meščanske šole dovolj visoko število obiskovalcev tekoma zadnjih let, tam bi morale ostati tudi kljub gospodarski krizi. Kjer pa ni zadostnega števila, tam se naj ukinejo. Pri tem je potreba meščanskih šol nižalo ravno vsled gospodarske krize; dasi je na drugi strani pričakovati, da jo bodo posečali iz istega vzroka taki, ki bi sicer šli v srednje šole.

Docela zgrešeno bi bilo pa načelo — o katerem se tudi širijo govorice — da bi se naj ukinitve meščanske šole v vseh onih krajih, kjer obstajajo kake srednje šole. Nobena srednja šola ne more namreč po svojem današnjem ustroju nadomestiti meščanske šole.

Prav tako napačno bi bilo stališče pri ukinitvi meščanskih šol, če bi zastopali načelo, da tudi Dravski banovini niso potrebne meščanske šole, ker izhajajo n. pr. Vardarska prav lahko brez njih. Zjednačenje se mora vršiti navzgor, nikoli pa ne navzdol. Tega principa ne sme prevrniti tudi ne gospodarska kriza.

Toliko o meščanskih šolah, dasi ne spadajo neposredno v naš delokrog ter so poklicani drugi, da se zavzemajo za njih obstoj, seveda, če je ta obstoj kljub gospodarski krizi upravičen in neobhodno potreben.

Pa preidimo k ukinitvi osnovnošolskih razredov.

Kriza in mi.

Z zakonom so bile določene dolžnosti našega izvenšolskega dela, ki ga je narekovala vsakemu vest in je temu delu vtisnil pečat priznanja.

Če napravimo bilanco dosedanjega dela, vidimo, da smo na vseh poljih izobrazbe in gospodarstva sodelovali vključno temu, da nam je ravno v tem oziru dala šola bore malo na potkov. Vse znanje smo si morali pridobiti sami z lastnim trudom in samoizobraževanjem.

Ni se nam treba sramovati pred drugimi narodi, ne glede našega stremljenja po strokovni izpopolnitvi in ne glede našega stremljenja po samoizobražbi v različnih panogah.

Vedno smo imeli dosti idealnih tovarišev, pravih učiteljev. Če upoštevamo dejstva, bo prestalo nespametno pavšalno pričanje o mladih in starih. Vsak čas ima svoje potrebe in naši starejši tovariši so razumeli dobro časovne potrebe. V kolikor niso doumeli nekateri časa, so bile pogosto krive razmere in tudi protekcijonizem, ki je smrt idealizma.

Naši starejši tovariši so ustvarili zanimanje, rekli bi, pravi začetek važnih gospodarskih panog. Pogosto je slonel vse gospodarsko izobraževalno delo na njihovih ramah. Kje bi tičale še danes razne gospodarske panoge, da ni bilo teh tovarišev. Koliko hujske bi občutili v marsikaterem kraju današnjo krizo.

Kriza tudi nam zapoveduje, da ne smemo držati križem rok, ampak moramo pomagati svojemu narodu v stiski.

Vsi ukrepi oblasti in gospodarskih društev so brez nas povečini le iluzorni. Pregledite vse odredbe in kako so se izvršile tam, kjer

O ukinitvi osnovnih šol samih pri nas namreč ne more biti govora. Saj naše osnovno šolstvo že čuti dovolj posledice gospodarske krize v tem, da vsled nje ne moremo postaviti novih šol, poslopij in niti ne razširjati starih, da je število razredov mnogo višje od števila učnih prostorov. Radi tega se mora marsikje vršiti poldnevni pouk. To je povojna »pridobitev«, katere preje nismo poznali in nikakor ne pospešuje vzgoje in pouka, kakor tudi ne zdravja otrok.

Že v uvodu sem omenil, da je sedanja gospodarska kriza »vis maior«, ki se ne ozira na že obstoječe norme, ampak gre preko vsega svojo lastno brezobzirno pot. Zato prav lahko računamo s tem, da se v tem, gospodarsko tako kritičnem času, ne bodo odvijale nove paralele, pa čeprav razred dosega ali pa še celo preseže zakonito število otrok. Nasprotno: mnoge že obstoječe vzporednice se bodo morale zopet združiti z matičnim razredom, če bo količjak dopuščalo število otrok in razsežnost učnih prostorov. Tudi pride nedvomno do ukinitve posameznih razredov na naših osnovnih šolah.

Te ukinitve ne bodo toliko zadele našega podeželja, kakor predvsem naše gospodarske in kulturne centre, mesta in trge. V teh imajo namreč posamezni razredi včasih tako nizko število učencev, da materialne žrtve za vzdrževanje lokalov in učnega osebja nikakor niso v skladu z uspehom v takem gospodarskem položaju, kakor ga nam nalaga sedanja kriza. Zakaj vzdrževati učno osebo za n. pr. 12 učencev, ali pa tudi za 20, je v današnji gospodarski krizi luksuz, katerega si ne more in tudi ne sme privoščiti nobena država. V kolikor smo bili prej preširokogrudni, v toliko bomo morali sedaj retirirati. Čas in razmere nas bodo neizprosno prisilile v to. In če smo odkriti, moramo priznati, da so se včasih v službeno zelo ugodnih krajih odvijali razredi ne toliko radi učencev, kakor radi učnih oseb, da so dobile mesto, katero jim je prijalo.

Iz tega so nastajale naravno posledice, ki so pač morale nastati. Peščica otrok je imela v službeno udobnih krajih reden pouk, med tem, ko ga je imela množica tam zunaj v službeno težjih krajih le neredno, ali pa sploh ne. Da to ni bilo in tudi ni pravilno, še manj pa pravično, leži na dlani.

V sedanji izredni dobi pa se moramo prav vsi zavedati sledečega: Gospodarska kriza zahteva neizprosno svojih žrtev, velikih in občutnih žrtev tako od posameznikov, kakor od vseh stanov in slojev. Vse te žrtve bomo doprinesli z mirno vestjo, ako imamo zavest, da so neobhodno potrebne in pa, da so pravično in sorazmerno porazdeljene na vse panoge in na vse sloje.

Zakaj zavest, da nosimo težko breme vsi, da teži vse enako, vzbuja pogum in voljo krepko premagati naloženo pezo. Ob zavesti, da tiči le nekateri, vzbuja malodušje in občutek, da je breme stokrat težje kakor je v resnici. —ski.

so bolj sledili muham na stropu kot nam. Bili so v tujem miljeju. In kako naj se vanj vživi ubogi otrok, ko se učitelj ne more v njegovega. Trgali smo ga iz rodne grude. Otrok je postal polmeščan. Dom je moral poseči v pošolski dobi vmes, da ga je priregnil zopet h grudi. Spoštovanje do dela je umrlo. Resnica je, da se pri nas ne spoštuje delo. Le vprašajte otroke, kdo je gospod in kdo gospa. Ker nismo umeli stremljenja kmeta, ga nismo doumeli; če smo ga pa, nam je s ponosom kazal svoje drevje, polje, hlev in nam zaupal. Če ga nismo doumeli, se on pač ni mogel zanimati za naš svet, kot se kmetski otrok ne zanima za nekatere mestne igrače. S samimi lepimi besedami pa ne pridemo nikjer daleč. Saj tudi nas ne ogrejejo gole, pa naj bodo še tako lepe besede.

Marsikdo ni pogledal, koliko lepota je skritih po naših kmetskih hišah. Koliko lepih navad in običajev, notranje dobrote je v teh na videz trdih ljudeh! Dokler jih ne spoznaš, vidiš le napake, ki jih vidi navadno površni meščan v kmetu. Le pogledjmo kmečkega otroka, kako je okreten, če se čuti samega, pa kako je neroden, če čuti bližino tujca.

Ne prezirimo grenkobe, ki se pretaka v teh časih po kmečkih hišah. Pogledj, kako se vsled skrbi množijo gube na obrazu gospodinj, kako upogiba teža časa gospodarje. Če smo na svojem mestu, bomo pomagali. Z mestno navlako jim ne moremo koristiti, kot bi nam nihče ne pomagal, če bi nas vtaknil v salon in vzbudil v nas še večje potrebe, ki jim ne moremo zadostiti. To, kar ima ljudstvo, je nastalo iz njih samih, je vzniknilo iz narodne duše. Mestna navlaka, ki se pogosto košati pri nas, kazi kmečke hiše, je pogin prave domačnosti in ruin naših kmetskih domov.

V gostilnah ne bomo spoznali kmečkega življenja in ne pravih kmečkih potreb. Gostilna je najbolj nevaren kraj za nas. Bratnje po gostilnah z lokalnimi faktorji nas ne bo približalo tem, ampak spravilo podnje. Mi smo za vse občane in ne za nekatere. Teh par bo izrabilo našo slabost, čim se jim bo nudila prilika.

Tovarišicam bi rad pokazal naše otroke in delo, ki jih čaka. Na vasi je danes toliko slabokrvnih otrok, da človeka objame groza. Je li to potrebno. Bože moj, to so tudi naši otroci, up naše bodočnosti, podmladek našega naroda. Od napačne prehrane in napačne nege so taki. Kdor zna vzgojiti gospodinje v pošolski dobi v gospodinjstvo-nadaljevalni šoli, je s tem stvoril podlago za vzgojo bodočih otrok v predšolski dobi.

Ozrimo se po oknih, po sadovnjakih, po polju in po gospodarskih poslopijih. Tu se piše naša prava kvalifikacija. To vse je most med kmetom in med nami. Če ne zgradimo tega mostu, škoda, da smo tu, ker bomo zapustili le slabe spomine nase.

Težko breme je to delo za narod in za nekatere tako nepotrebno, da izprašujejo celo tujce in jih s svojo netaktnostjo vmešavajo v naše notranje zadeve, ki so le naše in to pri pedagoških predavanjih. Ti nam bodo povedali na fin način, da tam ni zapovedano izvenšolsko delo, pač pa delajo, ker smatrajo za potrebno, ker so učitelji naroda. Govoril sem že z več tujimi tovariši in nadzorniki, a se ni še nikoli nihče spozabil, da bi odkril zaveso tam, kjer ni vse v redu. Šele po okoliščinah sem zvedel marsikaj, o čemer bi mi vpili precej glasno. To so pač njihove intezne zadeve.

Opazoval sem tovariše v raznih krajih tujine. Njihova narodna zavednost je tako močna, da ne bodo tujcu nikoli izdali lastnih hib. Tudi uvodne besede pri pedagoškem tednu so dobro pokazale to. Tudi pri političnih pripravah ne pozabijo drugod, da so najprej pripravniki svoje nacije. Če bi videli enkrat njihove narodne prireditve, nikoli bi jih ne pozabili več.

Kako pa je z njihovim izvenšolskim delom? Kjer najdejo priliko, jo porabijo. V mestih igrajo tovariši precejšnjo vlogo. Na deželi so duša vseh mogočih društev, zadrug in prireditev. Vse to smatrajo za samo po sebi umevno, zato se ne ustrašijo žrtvovati prostega časa ne v delavnikih in ne ob nedeljah.

Ako greš po svetu, kaj kmalu opaziš, kakšen je učitelj. Pogledjmo zato v našo sosedo Avstrijo. Tu opazimo veliko raznolikost. Primerjajmo Štajersko, Spodnjo in Zgornjo Avstrijo s Salzburško, Tirolsko in Predarelsko. V prvih treh deželah je bilo učiteljstvo bolj izobraženo, bilo je najbolj pridno in najbolj plačano. Vse to se odraža na vsem gospodarstvu. V alpskih deželah je bilo učiteljstvo manj izobraženo in tudi slabše plačano, zato najdemo povsem drugo sliko razven v nekaterih dolinah. Ako pogledamo šolska poslopja in delo v šoli tu in tam, zopet močna razlika.

Tudi v alpskih predelih dela učiteljstvo pridno, a v glavnem pri strelskih in drugih društvih z ozirom na krajevne potrebe. V gospodarskem delovanju zaostajajo za tovariši v najprej imenovanih deželah. Glede sadjarstva sem dobil nekoč tak odgovor, kot je pri nas razširjen med preprostimi ljudmi. Pogledj učitelja v Nemčiji, kaj pomeni tam. Brez idealnega dela bi ne bil nikoli to

kar je. Ugled si je priboril le z delom. Najvišje osebe v Nemčiji priznajo važnost učiteljstva. Škoda, da ni nekaj knjig o življenju nemškega učitelja prevedenih v slovenščino, da bi se pokazala še druga stran učitelja; kot smo jo navajeni čuti. Učitelji v severnih državah uživajo povsod ugled.

Italijanski učitelj ne igra nobene pomembne vloge vsled predizobrazbe. O ugledu bolgarskega učitelja smo že čitali.

Enako ostro kot mi drugod, opazuje tujec nas. Vse ga zanima in vse vidi. Ostro opazi stvari, ki jih mi ne opazimo. Ko sem se nekoč pripeljal iz Avstrije, je bila v istem kupeju Švicarka. Napeto je pričakovala, kakšna je naša pokrajina. Omenil sem ji, da se k nam ne izteka bogastvo iz vsega sveta kot v Švico in da smo šele nekaj let sami svoji gospodarji. Naravne lepote so ji zelo ugajale. Zenska se pa zanima še za drugo. Ko smo se vozili ob Jesenicah, že mi je izstala pomanjkljivosti, ki jih je opazila. Moški niso ravno tako natančni. O naših ljudeh so se glede njihove pridnosti pohvalno izražali. Opazili pa so tudi oni nedostatke, posebno glede površnosti gojenja sadnega drevja se niso mogli načuditi.

Zdi se mi, da ne smemo biti ravnodušni, kako nas presoja objektivni tujec, ker smo mi ne samo člani naroda, ampak njegovi učitelji, zato zadene vsak udarec dvakratno ravno naš ugled in naš narodni ponos. Mi vsi in vsak posameznik je soodgovoren za to, kakšen je naš narod. Iz tega razloga moramo grajati čudne slike na mnogih večrazrednicah, kjer gledajo mirno in zavistno tovariši, kako sloni na ramah enega samega tovariša gospodarsko in kulturno življenje. Začetnik res ne more in pa tudi ne sme veliko delati izven šole, temveč na sebi, da izpopolni svoje znanje, spozna razmere in potrebe ljudstva. Pri vsakem drugem, ki bi lahko delal, pa ne mara, je neodpustljiv greh, ker ne škodi le sebi, ampak vsemu stanu. Besednikov je dosti, delavcev manj in besedniki navadno niso delavci, vsaj dobri ne.

Sedaj, ko gloda skrb vse gospodarje in gospodinje, je naš kmet dostopen kot še nikoli. Sedaj je najlepša prilika za delo in sicer za temeljito. Vsako polovičarstvo škoduje. Če ne bomo pomagali kmetu v stiski, kako moremo sploh zahtevati od njega, da bo spoznal v nas svojega prijatelja in da nas bo spoštoval. Če mu ne bomo pomagali, se ne smemo čuditi, če bo proti nam. Od našega dela bo črpala moč tudi organizacija. Ne bo pa mogla ščititi onih, ki ne skrbje za naš in njen ugled in ki škodujejo sebi in s tem vsemu stanu.

Delo, smotreno in gospodarsko delo naj bo merodajno pri namestitvah, ne pa razne intervencije in zveze. Ako se bo presojalo iz tega vidika, bo prišel vsak na mesto, za katero ima sposobnosti in bo lahko koristil svojemu narodu. Z delom bomo iztrgali orožje onim, ki se vmešavajo v naše zadeve na škodo našega ugleda, šole in napredka.

Znižanje draginskih in družinskih doklad.

S 1. aprilom stopi v veljavo uredba o znižanju draginskih in rodbinskih doklad za vse državne nameščence. Znižanje vseh doklad je v zvezi z znižanjem državnega proračuna.

Znižanje doklad znaša 5 do 11 odstotkov skupnih prejemkov ter je diferencirano v dveh smereh. Na eni strani je izvedena diferenciacija po činu tako, da se za večji odstotek znižajo prejemki višjih uradnikov, za manjši odstotek pa prejemki nižjih državnih uslužbencev. Na drugi strani je izvedena diferenciacija po draginskem razredu.

Prejemki učiteljstva po 1. aprilu so razvidni iz priložene tabele:

Politična skupina	Stopnja	Plača	Plača s periodičnimi poviškami				Politična skupina	Osebnina draginska doklada po razr.		
			1	2	3	4		I.	II.	III.
V.	—	1450	1550	1650	1750	—	800	650	400	300
VI.	—	1150	1250	1350	1450	—	650	700	450	350
VII.	—	910	970	1030	1090	1150	500	750	500	400
VIII.	—	730	790	850	910	—	400	775	525	425
IX.	—	575	625	675	730	—	300	775	525	425
X.	—	475	525	575	—	—	200	775	525	425

Draginski razred obsega gradbeni okoliš kraja, v katerem je državni nameščenec nastavljen. Uslužbencem, ki so začasno zaposleni izven kraja svoje stalne namestitve, pripadajo draginske doklade onega draginjskega